

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 20 grudnia 2019 r.

BADK.DPK.133.91.2019 MK

P9-53/19	Data wpływu petycji 6 listopada 2019 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 18 grudnia 2019 r.

FINANSE

TEMAT

**SYTUACJA KREDYTOBIORCY
W PRZYPADKU NADZWYCZAJNYCH ZMIAN
W STOSUNKACH GOSPODARCZYCH ZAISTNIAŁYCH
PO POWSTANIU ZOBOWIĄZANIA KREDYTOWEGO**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Renata Sutor.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny oraz ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, w celu wprowadzenia możliwości uregulowania sytuacji kredytobiorcy w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych zmian w stosunkach gospodarczych po powstaniu zobowiązania kredytowego.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o zmianę ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim oraz dodanie nowego art. 357² § 1-2 w ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny w następującym brzmieniu:

– art. 357² § 1 „Jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków, po powstaniu zobowiązania spełnienie świadczenia dla jednej ze stron groziłoby rażąco strata, a dla drugiej stałoby się rażącym wzbogaceniem sąd może po rozważeniu interesów stron i zgodnie z zasadami współżycia społecznego zmniejszyć albo zwiększyć wysokość świadczenia lub sposób spełnienia świadczenia. Sąd może zmienić istotne warunki umowy z dniem wcześniejszym niż dzień występowania powództwa, jeżeli do nadzwyczajnej zmiany stosunków doszło jeszcze przed wytoczeniem powództwa”.

– art. 357² § 2 „Jeżeli świadczenie rażąco wzbogacone o którym mowa w §1 zostało w całości lub w części spełnione przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu stosuje się odpowiednio”.

Zdaniem autorki petycji, proponowana zmiana prawa cywilnego, ureguluje sytuację kredytobiorców, gdy po zawarciu przez nich zobowiązania nastąpi nadzwyczajna zmiana stosunków gospodarczych, a w szczególności gdy jedna strona umowy będzie rażąco strasna, a druga nadmiernie wzbogacona (tak jak osoby, które wzięły kredyty konsumenckie we frankach szwajcarskich).

W petycji zaproponowano, aby w takich przypadkach sąd mógł zmienić istotne warunki umowy, a w szczególności zwiększyć należne świadczenie lub zmienić sposób wykonywania świadczenia. Zgodnie z konstytucyjną zasadą sprawiedliwości społecznej, taka osoba mogłaby żądać zmiany warunków umowy, także z datą wcześniejszą aniżeli dzień wytoczenia powództwa, a zwłaszcza z datą gdy doszło do nadzwyczajnej zmiany stosunków. Autorka petycji uważa, że polskie prawo powinno zagwarantować możliwość dochodzenia przed sądem zwrotu nadmiernego wzbogacenia.

STAN PRAWNY:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 2 stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.) Księga III „Zobowiązania” – w art. 357¹ stanowi, że jeżeli z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażącą stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współzycia społecznego, oznaczyć sposób wykonania zobowiązania, wysokość świadczenia lub nawet orzec o rozwiązaniu umowy. Rozwiązując umowę sąd może w miarę potrzeby orzec o rozliczeniach stron, kierując się zasadami określonymi powyżej.

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2019 r. poz. 1083) w art. 1 określa: zasady i tryb zawierania umów o kredyt konsumencki; obowiązki kredytodawcy i pośrednika kredytowego w zakresie informacji udzielanych przed zawarciem umowy oraz obowiązki konsumenta, kredytodawcy i pośrednika kredytowego w związku z zawartą umową; skutki uchybienia obowiązkowi kredytodawcy.

Za umowę o kredyt konsumencki (art. 3 ust. 3) uważa się w szczególności:

- 1) umowę pożyczki;
- 2) umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego;
- 3) umowę o odroczeniu konsumentowi terminu spełnienia świadczenia pieniężnego, jeżeli konsument jest zobowiązany do poniesienia jakichkolwiek kosztów związanych z odroczeniem spełnienia świadczenia;
- 4) umowę o kredyt, w której kredytodawca zaciąga zobowiązanie wobec osoby trzeciej, a konsument zobowiązuje się do zwrotu kredytodawcy spełnionego świadczenia;
- 5) umowę o kredyt odnawialny.

Wartość kwoty kredytu konsumenckiego udzielanego w walucie innej niż waluta polska (art. 6), stanowi równowartość kwoty kredytu wyrażonej w walucie polskiej ustaloną przy zastosowaniu średniego kursu tej waluty ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia kwartału poprzedzającego dzień zawarcia umowy.

INFORMACJE DODATKOWE:

Clausula rebus sic stantibus (**klauzula nadzwyczajnej zmiany stosunków**) została wprowadzona w 1990 r., reguła ta uregulowana w art. 357¹ Kodeksu cywilnego pozwala

wiążąc rozstrzygać o treści danej umowy, ma zastosowanie jedynie do zobowiązań powstających z umów cywilnoprawnych.

W doktrynie prawa cywilnego uznaje się, że pojęcie „nadzwyczajnej zmiany stosunków” oznacza obiektywne oraz powszechne przekształcenie stosunków społecznych (w tym gospodarczych) w wyjątkowy sposób wpływające na rzeczywistość. Źródłem przekształcenia mogą być czynniki przyrodnicze (np. powódź, nieurodzaj), społeczne (np. strajki powszechne, gwałtowna zmiana ustroju politycznego), jak i prawne (np. szybka zmiana obowiązujących przepisów).

Przesłanką negatywną zastosowania instytucji z art. 357¹ k.c. jest fakt całościowego wykonania umowy (sąd może ingerować jedynie w umowy, które chociaż w części nie zostały jeszcze wykonane).

Zasadą jest, że strony zawierające umowę muszą ponieść zwykłe ryzyko kontraktowe, jakie wiąże się ze stałymi, normalnymi zmianami zachodzącymi w stosunkach społeczno-gospodarczych. Przepis art. 357¹ k.c. znajduje zastosowanie jedynie wtedy, gdy wyjątkowe zjawiska wywołują taką zmianę stosunków, która nie mieści się już w granicach zwykłego ryzyka. Aby strona umowy mogła powołać się na klauzulę *rebus sic stantibus* muszą zostać spełnione cztery przesłanki.

Pierwszą z nich jest powstanie zobowiązania – zawarcie umowy.

Drugą przesłanką jest nadzwyczajna zmiana stosunków, czyli okoliczności, której strony nie przewidziały w chwili zawarcia umowy.

Trzecią przesłanką jest zaistnienie takiego stanu rzeczy, że spełnienie świadczenia zgodnie z umową, byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron umowy rażącą stratą. O rażącej stracie decyduje całokształt skutków wykonania zobowiązania umownego dla majątku strony, przy uwzględnieniu celu zobowiązania oraz tego, jakich korzyści z jego wykonania strona mogła się spodziewać.

Czwartą przesłanką jest wystąpienie związku przyczynowego pomiędzy nadzwyczajną zmianą stosunków a nadmiernymi trudnościami albo grożącą jednej ze stron rażącą stratą.

Jeżeli sąd uzna roszczenie strony powołującej się na klauzulę *rebus sic stantibus* za uzasadnione, może:

- oznaczyć sposób wykonania zobowiązania z umowy odmiennie niż strony określiły w jej treści;
- odmiennie oznaczyć wysokość świadczenia niż strony to przewidziały w umowie;
- rozwiązać umowę.

Aby można było zastosować środki przewidziane w art. 357¹ k.c. wszystkie cztery przesłanki muszą zostać spełnione jednocześnie. Ponadto, sąd badając sprawę powinien uwzględnić interes obu stron oraz orzec zgodnie z zasadami współżycia społecznego. Ingerencja sądu nie może polegać na stworzeniu pomiędzy stronami nowego stosunku zobowiązaniowego.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz